

УДК: 377/378:664]-048.35

НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Ірина Тарасюк,
викладач вищої категорії
Львівського державного коледжу
харчової і переробної промисловості
Національного університету харчових технологій

КЛЮЧОВІ СЛОВА:

система професійної освіти, заклад професійної освіти, професійне навчання, фахівець харчової промисловості, модернізація професійної підготовки

Реферат

У статті розглянуто проблеми розвитку професійної освіти в Україні, зумовлені зміною системи економічних відносин, істотним оновленням виробничого обладнання та появою нових тенденцій, пов'язаних з переходом до постіндустріального суспільства.

Створення в Україні сучасної високоефективної системи освіти є однією з найважливіших умов конкурентоздатності держави на європейському та світовому ринках. Ситуація, що склалася в Україні у зв'язку із трансформацією соціально-економічних відносин, призводить до суперечності між реальними потребами ринку праці й функціонуючою на дещо застарілих засадах системою професійної освіти. Підготовка в Україні фахівців у системі професійної освіти і навчання є не лише питанням якості трудових ресурсів для забезпечення інноваційного, постіндустріального розвитку держави, а стає досить значущим для забезпечення національної безпеки країни. Тому вона потребує особливої уваги та першочерговості вирішення.

Автором здійснено теоретичний аналіз педагогічних джерел щодо передумов та особливостей оновлення змісту професійної освіти, питань управління системою професійної освіти, відповідних змін у системі професійної підготовки фахівців харчової промисловості, приведення структури професійної освіти у відповідність до попиту на ринку праці та вимог роботодавців. Акцентовано увагу на формуванні в майбутніх фахівців харчової промисловості професійно важливих якостей, що проявляються у психологічній, теоретичній та практичній підготовленості до професійної діяльності. Визначено основні причини та недоліки сучасної системи професійної підготовки, обґрунтовано напрями модернізації професійної підготовки фахівців харчової промисловості в закладах професійної освіти. Для вирішення наявних проблем пропонуються засоби та заходи щодо покращення механізму взаємодії ринку праці й освітніх послуг.

Постановка проблеми. В умовах пошуку стратегій та алгоритмів виходу з глобальної економічної кризи особлива увага надається розвитку промисловості та промислової політики. Харчова промисловість завжди вважалася для України стратегічно важливою галуззю, здатною забезпечити не тільки потреби внутрішнього ринку, а й світового [9, с. 193]. Необхідність реформування професійної освіти, яка відповідала б сучасним соціокультурним викликам та вимогам до підготовки конкурентоздатних фахівців з високим рівнем професійної і загальнолюдської культури, сьогодні не викликає жодних сумнівів.

Усі недоліки професійної підготовки фахівців харчової промисловості сьогодні в Україні пов'язані з технічним переоснащенням виробництва та інноваційною працею, до чого не готова сучасна система професійної освіти.

Головним завданням сучасної системи підготовки кадрів є усунення диспропорцій на ринку праці за професіями та

кваліфікаціями та збалансування задоволення потреб конкретного підприємства з врахуванням його розвитку на глобальному ринку. На будь-якому підприємстві готують кадри відповідно до змін у вимогах до персоналу за визначеними нововведеннями, характерними для даної сфери, враховуючи загальнонаціональні норми і методи [8, с. 392].

Україна, базуючись на загальноєвропейських та світових підходах до розбудови освітнього сектора, надає важливого значення проблемі якості професійної освіти, проголошуючи її національним пріоритетом та передумовою національної безпеки держави, дотриманням міжнародних норм і вимог законодавства України щодо реалізації права громадян на якісну освіту, яка розглядається сьогодні не лише як інструмент соціального, культурного та економічного зростання, але й як один із чинників добробуту населення [1, с. 231-232].

Процеси трансформації, що відбуваються, поставили питання про

необхідність відповідних змін в системі професійної підготовки фахівців, приведення структури професійної освіти у відповідність до попиту на ринку праці та вимог роботодавців.

Аналіз останніх досліджень.

Проблеми підготовки молодого фахівця на ринку праці розглянуті такими вченими: О. Грیشною, Н. Лук'янченко, Е. Лібановою та ін. Питаннями забезпечення кваліфікованими кадрами ринку праці та інноваційною працею в наш час займаються: О. Гончар, О. Герасименко, В. Петюх, В. Савченко та ін. Окремі проблеми підготовки майбутніх фахівців харчової промисловості отримали висвітлення у працях вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема: І. Блажа, В. Бойка, П. Борщевського, Д. Гака, А. Гончара, С. Дусановського, А. Заїнчковського, В. Комарова, Д. Лисецького, М. Ліпатова, В. Лобаса, Ю. Лебединського, Т. Мостенської, О. Онищенко, Б. Панасюка, П. Саблука, І. Сингаївського, В. Слюсаря, В. Трегобчука, Л. Чернюк та ін. Ці наукові праці стали підґрунтям для проведення дослідження та визначення напрямів модернізації професійної підготовки фахівців харчової промисловості в Україні.

Метою статті є обґрунтування суті професійної підготовки фахівців харчової промисловості та визначення напрямів її модернізації.

Виклад основного матеріалу.

Здатність держави підтримувати на належному рівні підготовку виробничого персоналу, забезпечувати ефективне функціонування галузей виробництва та сфери послуг є чи не найголовнішим її стратегічним завданням. В умовах ринкової економіки, інформаційно-технологічного розвитку функції професійно-технічної освіти значно розширюються, відбувається її трансформація в професійну освіту, що відповідає світовим тенденціям безперервної професійної освіти впродовж життя. Перспективи цієї галузі визначаються пріоритетними напрямами соціально-економічного поступу України, утвердженням національної системи освіти як головного чинника економічного й духовного розвитку українського народу, необхідністю адаптації

до демократичних і ринкових перетворень у суспільстві, що зумовлено входженням у європейський і світовий освітній та інформаційний простір [4, с. 114].

Створення в Україні сучасної високоефективної системи освіти є однією з найважливіших умов конкурентоздатності держави на європейському та світовому ринках. Отже, велика роль має бути відведена саме професійній освіті, модернізація якої значною мірою визначається глобальними соціальними процесами, запитами суспільства і промислово-інноваційного розвитку економіки, інтеграцією в єдиний міжнародний економічний та освітній простір. Водночас, наявна система професійної освіти в Україні не є досконалою, вона не дає змоги повною мірою виконувати покладені на неї завдання з реалізації державної політики. Професійна освіта потребує системної стратегічної модернізації як щодо управління, так і щодо змісту, комплексного врегулювання з урахуванням параметрів доцільності, своєчасності, якості. Особливої актуальності набуває питання мобільності, конкурентоспроможності та рівня кваліфікації працівників [7].

Розвиток високотехнологічного виробництва, інтеграція України в європейський простір зумовлюють підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців харчової промисловості в закладах професійної освіти. Як зазначено в Брюггському Комюніке про зміцнення європейського співробітництва у сфері професійної освіти та навчання 2011–2020 рр., виникає потреба в наданні випускнику можливості набути знання, уміння й навички – компетентності, які є не тільки професійними. Вони важливі для його успішного життя, і повинні бути створені умови для засвоєння цих компетентностей у професійній освіті [1].

Структура підготовки майбутніх фахівців нині розглядається з позиції відповідності Державним стандартам освіти, побудованим на компетентнісній основі. Це стосується, насамперед, рівня професійно-орієнтованих знань, умінь і навичок, формування професійної компетентності, всебічного розвитку студентів як фахівців нової формації. Постійні зміни у змісті та

характері праці спеціалістів харчової промисловості, зумовлені інтенсивним розвитком інноваційних технологій, потребують перегляду усталених підходів до підготовки компетентних кваліфікованих працівників. В умовах постійного розширення харчової промисловості недостатньо сформувати у фахівців фіксований набір знань, умінь і навичок, потрібно постійно вдосконалювати базову підготовку.

Зміни умов праці потребують перегляду теоретичних та методичних засад освітнього процесу для підвищення професійної компетентності фахівців харчової промисловості. З цією метою необхідно сформувати в майбутніх фахівців професійно важливі якості, що проявляються у психологічній, теоретичній та практичній підготовленості до професійної діяльності. Сучасний стан та функціонування закладів професійної освіти обтяжений старим технологічним обладнанням, відсутністю прогнозування потреб професійної підготовки кадрів, невідповідністю професійних та освітніх стандартів новим фаховим вимогам не відповідає вимогам ринку праці.

Одним із головних завдань модернізації системи професійної освіти з підготовки фахівців харчової промисловості є якісна підготовка майбутніх фахівців, що володіють знаннями і навичками у поєднанні з прогресивними технологіями. Ринкова економіка ставить високі вимоги до якості підготовки. До основних умов прийому на роботу належить не лише наявність диплому про освіту, а, перш за все, практичні навички за фахом. У зв'язку з цим матеріально-технічна база закладу професійної освіти повинна відповідати сучасному рівню розвитку виробництва.

Невирішеними також залишаються питання управління системою професійної освіти, не визначено повноваження, не врегульовано механізми взаємин органів виконавчої влади та самоврядування щодо забезпечення функціонування як системи професійної освіти в цілому, так і конкретного навчального закладу в умовах децентралізації та суспільних змін [3, с. 187]. Розвиток ринкової економіки, загострення конкурентної боротьби на ринку харчової промисловості, зростаючі вимоги до якості

харчової продукції вимагають об'єднання зусиль роботодавців та закладів професійної освіти з підготовки фахівців харчової промисловості.

Міністерство освіти і науки України впродовж останніх років послідовно здійснює заходи щодо реформування професійної освіти, основним напрямом яких є адаптація системи освіти до потреб ринку. Недостатньо стійким залишається зв'язок роботодавців із закладами професійної освіти. Роботодавці не можуть сформулювати замовлення на тих фахівців, яких вони хотіли би працевлаштувати після закінчення навчання в закладі професійної освіти, проте навчальні заклади продовжують вести масову підготовку, що не завжди відповідає вимогам ринку праці. Значною мірою це зумовлено такими причинами:

- фактична відсутність нормативно-правової бази, яка б уможливила регулювати довгострокові відносини між закладами професійної освіти та роботодавцями, зокрема, щодо запровадження дуальної освіти;

- взаємодія роботодавців та закладів професійної освіти є несистемною;

- роботодавці беруть участь в процесі підготовки фахівців вже на завершальній стадії навчання (виробнича практика, виробнича переддипломна практика, дипломне проектування тощо);

- орієнтація змісту навчання на формування репродуктивних знань, умінь та навичок без залучення роботодавців до складання навчальних планів та програм;

- недостатній рівень відображення інформації у змісті навчання щодо новітнього технологічного обладнання харчової галузі;

- орієнтація на традиційні форми навчання та низький рівень упровадження новітніх технологій навчання.

Основним стимулом формування партнерських відносин роботодавців і закладів професійної освіти з підготовки фахівців харчової промисловості є зацікавленість сторін у взаємовигідній співпраці з підготовки висококваліфікованих кадрів, зміцненні матеріально-технічного забезпечення навчального процесу, модернізації виробництва і продукції, що випускається.

Роботодавці зацікавлені вкладати ресурси в розвиток закладів професійної освіти і мають брати участь в оцінці якості підготовки фахівців за інноваційними навчальними програмами і планами, виробленні рекомендацій щодо розвитку нових форм професійної підготовки фахівців, відповідного підбору викладачів.

Висновок. Основними напрямками модернізації професійної підготовки фахівців харчової промисловості вважаємо: професійну підготовку майбутніх фахівців харчової промисловості необхідно будувати на засадах компетентісно-орієнтованого підходу для сталого розвитку; зміцнення зв'язку між закладами професійної освіти, підприємствами, центром зайнятості, іншими суб'єктами соціального партнерства; враховуючи незадовільний стан матеріально-технічного забезпечення більшості закладів професійної освіти та обмеженість

бюджетних коштів на його оновлення, здійснювати виробниче навчання на базі підприємств харчової промисловості; упровадження нових та осучаснення наявних навчальних планів, програм і підручників відповідно до оновлених державних стандартів освіти; розроблення інтегрованих навчальних планів закладів професійної освіти та закладів вищої освіти; оновлення змісту підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів професійної освіти; запровадження міжнародного досвіду формування інноваційних підходів до організації освітнього процесу.

Таким чином, модернізація професійної підготовки фахівців харчової промисловості сприятиме підготовці висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців на сучасному ринку праці.

Література

1. The Bruges Communiqué on enhanced European Cooperation in Vocational Education and Training for the period 2011–2020 (7 December 2010).
2. Васянович Г. П. Інформаційні технології для якісної та доступної освіти / Г. П. Васянович // Педагогічна і психологічна науки в Україні. Збірник наукових праць до 15-річчя АПН України у 5 томах. / Т. 5: Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – К. : Педагогічна думка, 2007. – С. 231-240.
3. Практика застосування Закону України «Про професійно-технічну освіту»: фінансове забезпечення навчальних закладів і установ : матеріали виїзного засідання Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти 12 лютого 2014 року / редкол. Л. М. Гриневич (голова), В. О. Дзоз, А. М. Дорохов, О. М. Сич, В. П. Головінов, Є. В. Красняков, Н. Г. Ничкало, В. В. Супрун, Б. Г. Чижевський. – Київ : Парл. вид-во, 2015. – 552 с.
4. Професійна освіта як складова забезпечення кваліфікованого кадрового потенціалу України: проблеми та шляхи вирішення : матеріали парлам. слухань у Верховній Раді України 1 червня 2016 року // Верховна Рада України, Комітет з питань науки і освіти. – Київ : Парлам. вид-во, 2016. – 320 с. – (Серія «Парламентські слухання»).
5. Радкевич В. О. Професійна освіта і навчання для сталого розвитку суспільства / В. Радкевич // Проф.-техн. освіта, 2015. – № 4 (69). – С. 7–11.
6. Сергеева Л. М. Праксеологічні засади розвитку професійної освіти і навчання / Л. М. Сергеева // Проблеми та перспективи розвитку робітничих професій у Чернівецькій області: застосування новітніх технологій у навчанні: Зб. статей обласної наук.-практ. конф. – Чернівці : ЧВКУ КНТЕУ, 2016. – 160 с.
7. Супрун В. В. Модернізація професійної освіти як управлінська умова підготовки компетентних фахівців нової формації / В. В. Супрун // Вісник післядипломної освіти : зб. наук. пр. ; НАПН України ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти» . – 2017. – Вип. 3(32). – С. 104-124. – (Серія «Управління та адміністрування»).
8. Фіненко О. Ю. Інновації в системі підготовки кадрів для харчової промисловості в Україні / О. Ю. Фіненко // Соціально-трудові відносини: теорія та практика. – 2014. – № 2. – С. 392-395. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/stvttp_2014_2_59
9. Шерман Є. М. Організаційно-економічний механізм розвитку підприємств харчової промисловості: дис. канд. ек. наук : 08.00.04 / Шерман Євген Михайлович; М-во освіти і науки України, Херсонський національний технічний Університет – Херсон, 2015. – 247 с.

Реферат

Направления модернизации профессиональной подготовки специалистов пищевой промышленности в учреждениях профессионального образования

Ірина Тарасюк,
*преподаватель высшей категории
Львовского государственного колледжа
пищевой и перерабатывающей промышленности
Национального университета пищевых технологий*

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА:

система профессионального образования, учреждение профессионального образования, профессиональное обучение, специалист пищевой промышленности, модернизация профессиональной подготовки специалиста

В статье рассмотрены проблемы развития профессионального образования в Украине, обусловленные изменением системы экономических отношений, существенным обновлением производственного оборудования и появлением новых тенденций, связанных с переходом к постиндустриальному обществу.

Создание в Украине современной высокоэффективной системы образования является одним из важнейших условий конкурентоспособности государства на европейском и мировом рынках. Ситуация, которая сложилась в Украине в связи с трансформацией социально-экономических отношений, приводит к противоречию между реальными потребностями рынка труда и функционирующей на несколько устаревших принципах системой профессионального образования. Вопрос подготовки в Украине специалистов в системе профессионального образования и обучения является не только вопросом качества трудовых ресурсов для обеспечения инновационного, постиндустриального развития государства, а становится весьма значимым для обеспечения национальной безопасности страны. Поэтому он требует особого внимания и первоочередности решения.

Автором осуществлен теоретический анализ педагогических источников условий и особенностей обновления содержания профессионального образования, вопросы управления системой профессионального образования, соответствующих изменений в системе профессиональной подготовки специалистов пищевой промышленности, приведение структуры профессионального образования в соответствие спросу на рынке труда и требований работодателей. Акцентировано внимание на формировании у будущих специалистов пищевой промышленности профессионально важных качеств, проявляющихся в психологической, теоретической и практической подготовленности к профессиональной деятельности. Определены основные причины и недостатки современной системы профессиональной подготовки, обоснованы направления модернизации профессиональной подготовки специалистов пищевой промышленности в учреждениях профессионального образования. Для решения существующих проблем предлагаются средства и меры по улучшению механизма взаимодействия рынка труда и образовательных услуг.

Abstract

Modernization ways for food industry specialists training at vet schools

Iryna Tarasiuk,
*Master-level teacher
Lviv State food and processing industry college
National university of food technologies*

KEY WORDS:

VET system, VET schools, professional training, food industry specialist, VET modernization

The article discusses VET development problems in Ukraine, due to the change of economic relations system, substantial renovation of industrial equipment and emergence of new trends within the framework of moving to a postindustrial society.

Creation of a modern highly efficient education system in Ukraine is one of the most important conditions for the country's competitiveness in the European and world markets. The state-of-arts in Ukraine due to transforming socio-economic relations leads to a contradiction between real LM needs and outdated-based principles of VET system. The issue of training specialists in Ukraine in VET sector is not only a matter of labour force quality to ensure innovative, post-industrial development of the state, but it's getting very important for ensuring national security protection of the country. Therefore, it requires special attention and first top priority solution.

The author carried out a theoretical analysis of pedagogical sources of conditions and peculiarities for VET content updating, VET system management issues, appropriate changes within the professional training system of food industry specialists, bringing the structure of vocational education in line with LM demand and employers' requirements. The attention is focused on formatting professionally important qualities for future food industry specialists, manifested in psychological, theoretical and practical equipment for professional activity. The main causes and shortcomings of modern VET system are determined, the directions of professional training modernization for food industry specialists in VET schools are justified. To solve the existing problems, the tools and measures are proposed to improve LM and education worlds interaction mechanism

References

1. The Bruges Communiqué on enhanced European Cooperation in Vocational Education and Training for the period 2011–2020 (7 December 2010).
2. Vasianovych H. P. Informatsiini tekhnologii dlia yakisnoi ta dostupnoi osvity / H. P. Vasianovych // Pedagogichna i psykholohichna nauka v Ukraini. Zbirnyk naukovykh prats do 15-richchia APN Ukrainy u 5 tomakh. – T. 5: Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka. – K. : Pedagogichna dumka, 2007. – S. 31-240.
3. Praktyka zastosuvannya Zakonu Ukrainy «Pro profesiino-tekhnichnu osvitu»: finansove zabezpechennia navchalnykh zakladiv i ustanov : materialy vyiznoho zasidannya Komitetu Verkhovnoi Rady Ukrainy z pytan nauky i osvity 12 liutoho 2014 roku / redkol. L. M. Hrynevych (holova), V. O. Dzoj, A. M. Dorokhov, O. M. Sych, V. P. Holovinov, Ye. V. Krasniakov, N. H. Nychkalo, V. V. Suprun, B. H. Chyzhevskiy. – K. : Parl. vyd-vo, 2015. – 552 s.
4. Profesiina osvita yak skladova zabezpechennia kvalifikovanoho kadrovoho potentsialu Ukrainy: problemy ta shliakhy vyrishennia : materialy parlam. slukhan u Verkhovni Radi Ukrainy 1 chervnia 2016 roku // Verkhovna Rada Ukrainy, Komitet z pytan nauky i osvity. – K. : Parlam. vyd-vo, 2016. – 320 s. – (Serii «Parlamentski slukhannia»).
5. Radkevych V. O. Profesiina osvita i navchannia dlia staloho rozvytku suspilstva / Valentyna Radkevych // Prof.-tekhn. osvita, 2015. – № 4 (69). – S. 7–11.
6. Serheieva L.M. Prakseolohichni zasady rozvytku profesiinoi osvity i navchannia / L. M. Sierheieva // Problemy ta perspektyvy rozvytku robitnychkykh profesii u Chernivetskii oblasti: zastosuvannia novitnykh tekhnologii u navchanni: Zb. statei oblasnoi nauk.-prakt. konf. – Chernivtsi :ChVKU KNTEU, 2016. – 160 s.
7. Suprun V. V. Modernizatsiia profesiinoi osvity yak upravlinska umova pidhotovky kompetentnykh fakhivtsiv novoi formatsii / V. V. Suprun // Visnyk pisljadiplomnoi osvity : zb. nauk. pr. ; NAPN Ukrainy DVNZ «Un-t menedzh. osvity». – 2017. – Vyp. 3(32). – S. 104-124. – (Serii «Upravlinnia ta administruvannia»).
8. Finenko O. Yu. Innovatsii v systemi pidhotovky kadriv dlia kharchovoi promyslovosti v Ukraini / O. Yu. Finenko // Sotsialno-trudovi vidnosyny: teoriia ta praktyka. – 2014. – № 2. – S. 392-395. – [Elektronnyi rezhym]. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/stvtpp_2014_2_59
9. Sherman Ye. M. Orhanizatsiino-ekonomichni mekhanizmy rozvytku pidpriemstv kharchovoi promyslovosti: dys. kand. ek. nauk : 08.00.04 / Sherman Yevhen Mykhailovych; M-vo osvity i nauky Ukrainy, Khersonskiy natsionalnyi tekhnichnyi Universytet – Kherson, 2015. – 247 s.

УДК: 377/378.018.43:004]:167.7

ПРОГНОСТИЧНА МОДЕЛЬ ДИСТАНЦІЙНОГО ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Світлана Кравець,

кандидат педагогічних наук,

старший науковий співробітник лабораторії дистанційного професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України.

ORCID: 0000-0001-6259-0067

КЛЮЧОВІ СЛОВА:

дистанційна освіта, дистанційне професійне навчання, прогностична модель дистанційного професійного навчання, заклади професійної (професійно-технічної) освіти.

Реферат

На основі аналізу законодавчих актів та нормативно-правових документів з'ясовано, що актуальність впровадження дистанційної освіти посилюється соціальними, політичними, культурними викликами суспільства, що зумовлює потребу в оновленні нормативно-правового супроводу дистанційного навчання, окресленні нових можливостей щодо його впровадження й фінансування.

Схарактеризовано діяльність науковців та практиків щодо поступового впровадження дистанційного навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти та забезпечення функціонування організаційної структури дистанційної професійної освіти у співвідношенні з явищами, об'єктами, процесами, які є визначальними у системі професійної (професійно-технічної) освіти.

Обґрунтовано прогностичну модель дистанційного професійного навчання, котра містить такі блоки: цільовий – мета, концептуальні підходи та принципи, зовнішні та внутрішні чинники; суб'єктний, що передбачає партнерську взаємодію суб'єктів навчання